ACC. N:R M. 11005:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
1

Tria uppl.

Widskepelse, händelser, seder och bruk m.m.

Arvida stuta.

I Öskult Hinneryd bodde en man som kallades "arvid i Osalt" vilken omkring mitten av 1800-talet var vitt berykt för den mängd grova skälmstycken han ställde till. En gång hade denne man varit på "Stolpastu" markenad och sålt ett par oxar och hade tömmen med sig på hemväg. När han kom till Kölaboda kaptensboställes skog band han en tömända om vardera av två stenar som låga bredvid varandra och gick sedan ner till Pelary kontor och sade att hans oxar ligga uppröttnade i skogen varför han sålde dem där. När folk följde med honom för att taga hand om stutarna var det stenarna han sålt. Stenarna fingo sedan heta "arvida stuta" så länge de funnas till. De låga

ACC. N:R M. 11005:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
2

Till vänster om vägen Delaryd-Almhult strax bortom Kölshults vägskäl. Vid vägrätningen 1932–1934 komma de att ligga där i den nya vägen gick fram varför de måste sprängas och äro nu ett minne blott.

På en Egon Johansson i Näs Tillkörg åker finnes en svacka eller dåld i marken som så långt tillbaka någon minnes har kallats "Lassa håla". Enligt folktron skulle den hava fått sitt namn efter den för uppträdet i Göteryds kyrka på 1600-talet mycket omskrivne "Lars i Näs" men om detta är sanning ~~eller~~ eller någon ~~som~~ hittat Lars bott där senare kan ingen avgöra. I varje fall har ingen med namnet Lars bott i Näs på de sista 150 åren. En gång omkring 1890 kommo Johannes Eliasson i Källaköp, född 1841, och Alfrid Svensson i Källaköp, född 1857

ACC. N:R M. 11005:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
3

till Näs i ett ärende och anträffade då 2 bön=
der sysselsatta med att djupgräva marken
i "Lassa hala". De hälsade när de kommo
men fingo intet svar och de talade och frågade
vad som påstod men grävarna gåvo ej ett ljud
ifrån sig utan arbetade allt ivriga. Till
sist gav den ene grävaren upp och sade att det
är väl inte lönt att bära sig åt längre som
man inte vore klok, och då kom förklaringen.
Det var gamla fornsaker som de trodde skul=
le finnas i marken som de grävde efter
och när de gjorde det skulle de vara både
"tianäss å fastanäss". Några gamla före=
mål hava aldrig hittats på denna plats
av åkern men i senare tid har på and=
ra ställen på samma åker hittats flera
gamla mynt men det har ej gått
att få fram något läsligt på dem.

ACC. N:R M. 11005:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På ett torpställe i Slagerskögs skog på gränsen mot Krokslyggds mark i Hallaryds socken bodde smeden Johan Henrik Åberg, född 1811, med familj. En gång 1858 då hans lille son Karl var skickad att se till en get som var på utebete kom han just som en varg tog henne och släpade henne med sig. När vargen kom till ett bastant "hankajäre" var hålet för litet för geten varför pojken sprang fram och högg tag i geten och drog på sitt håll medan vargen var andra sidan gärdesgården ~~och~~ i Hallaryds socken och drog åt motsatt håll.

Genom gossens skrik kommo föräldrarna tillstädes så att vargen måste fly. Då han ej fått tid på sig ~~sig~~ att döda geten eller suga blodet ur den var den ej värre skadad än den blev bra igen efter en tid.

ACC. N:R M. 11005:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
5

Skräddaren Erik Olofsson Källaköp
född 1820, var ute och betraktade himlavalvet under julnatten och han såg då att
hans hem skulle brinna ner en natt nästkommande år vilket han förutsade.

Så sent som 1875 gick en käring omkring i bygden och sålde trollknutar som skulle freda djuren i fähuset för Trollen. Hon befallde ladugårdens ägare att borra ett rätt djupt hål i fähusströskeln och gumman stoppade sedan in en stålbit m. m. varefter en kraftig tånagel slogs in i hålet. Naglen gick ej att taga ut igen ty om stålet blev vidrört var faran för trollen lika stor.

När havande kvinnor blivit skrämda och deras barn sedan fingo skrik eller någon sjukdom sades det vara lyte och botades

ACC. N:R M. 11005:6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
6

på olika sätt, allt efter omständigheterna.
När kvinnan blivit skrämd av en berusad person och barnet fick "fyllelyte" med skrik och vinglig gång tog man blod av den som varit full och blandade det i vatten och gav barnet därav att dricka så skulle det snart bliva bra. De flesta sådana karlar lämnade godvilligt blod både av medömkan om barnet och av rädsla för att saken skulle bliva utspridd men det fanns även de som nökade att släppa till blod och då kunde det gå hett till ibland. Var barnets fader starkare än den mannen som varit full lovade han att taga blod till varje pris ty går det inte på ett vis så går det väl på ett annat och inför hotet att bliva söndeslagen gav mannen fort med sig. Hur pass bra botemedlet sedan var blev en senare erfarenhet. Var kvinnan

ACC. N:R M. 11005:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
7

skrämd av en häst och barnet fick skrik tog man lite hästblod och blandade det i vatten och gav barnet att dricka därav.

Hade barnet fått skottlyte genom att kvinnan rengjort ett skjutet djur och därvid varit rädd för det stäcka skottsåret tog man av ett annat skjutit djur till att bota med.

Hade ett barn kluven ovanläpp till följd av att modern sett ett harhuvud gav man barnet av harblod och harkött och band både harskinn och penningar över och vid sidorna av ovanläppen till att pressa samman den. De gamla påstoda att det gick att bota harmynta barn om det skedde i tid. Många andra lyten funnos på olika sätt och medlen att bota dem hava varit många men äro nu alldeles för bortlagda i Götaryd. Åtminstone har jag inte hört talas om dem på länge.

ACC. N:R M. 11005:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
8

Ett medel som troddes hjälpa för alla slags sjukdomar och lyten var att gå till en bäck som rinner mot norr och taga vatten i en flaska mot strömmen och giva den sjuke personen att dricka samt även tvätta honom utvärtes på det sjuka stället. Sedan skulle man taga flaskan med det vatten som möjligen fanns kvar och gå dit man tog vattnet och kasta ut flaskan i bäcken med strömmen. Sedan troddes den sjuke snart bliva frisk. Detta botemedel har säkert använts i Göteryd sedan 1700-talet och var brukligt under hela 1800-talet och brukades en och annan gång på 1920-talet. Det är ej omöjligt att det användes av några ännu fast det göres i smyg.

De bäckar man tagit vatten i mest i Göteryd är "Kölaboda bäck" som rinner mot norr samt bäcken i Gunggärdskåp som även rinner norrut.

ACC. N:R M. 11005:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
9

Förr var det ofta folk som trodde att de blivit "gastakrysta" när de gingo och voro "vingaskätena" och kände sig illamående och sjuka. Ett botemedel mot detta var att personen fråga kröp igenom ett linsgarn både avit och rätt, d. v. s. både med huvudet före och med fötterna före efter vart annat så blev han bra igen. Detta botemedel användes i Göteryd på 1890-talet.

När man köpt ett fäkreatur så skulle det först gå över "ajlebrann" innan det kom in i fähuset. Man gjorde därför en liten eld utanför fähusströskeln som djuret gick över. Det fanns de som använde detta medel för djurens "trivsel" i Göteryd på 1880-talet.

När en ko skulle tagas ur fähuset första gången efter den kalvat så

ACC. N:R M. 11005:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
10

skulle hon först gå över stål varför en
kniv lades vid innersidan av tröskeln
som han steg över. Det fanns några som
gjorde så i Göteryd på 1880-talet.

När en nyinköpt häst kom till går-
den skulle han först hälsas välkommen.
Han leddes in i stugan och skulle själv
taga en brödskiva som låg på bordet
och äta upp den. Han leddes sedan ut
igen men detta gick inte alltid bra enär
han hade svårt för att vända sig inne
i stugan och kunde då stöta omkull före-
mål och bliva rädd så det var svårt att
"krysa" med honom genom dörrhålen ut.
Denna sedvänja pågick in på det nya
seklet.

Ett botemedel åt barn som hade
skervan var att draga dem igenom hålet på

ACC. N:R M. 11005:11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
11

en gärdesgård nere vid marken efter vissa regler eller draga dem igenom hålet på en växande björk som nedtill var ruttew så att det var ett hål i stammen. På början av 1800-talet var det brukligt att skogshuggarna lät de björkar stå på vilka det fanns stora hål. Senare var det vanligt att spräcka växande björkar nedtill med kilar och viggar så att där till sist blev ett stort nog hål att draga ett barn igenom men man fick ej skada trädet så mycket att det dog. På de sista 75 åren har man nog inte använt detta medel att bota skervan med i Göteryd.

Även andra barn som hade något fel drogos igenom gärdesgårdar och björkstammar och till sist var det brukligt att de drogos igenom hålet mellan 2 rötter på en växande al.

ACC. N:R M. 11005:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
12

Hade man trollknutar inslagna i fähus-tröskeln som skydd mot trollen så freda-de dessa även korna för mjölkhara så att hararna inte natttid kunde komma in i fähuset och mjölka dem.

Innan man mjölkade en ko första gången efter kalvningen så skulle man först lägga stål och en bit av en bryn-sten i "mjölkeböttan" ty då fick man tur med "sanket". Denna sed var van-lig i Göteryd på 1870-talet och på en-staka ställen även senare.

När man möttes med sopan vid dörren när man kom in i ett främman-de hus sades man ej bliva gift det året. Detta talesätt var allmänt långt in på 1900-talet.